

NOTISER

Elisabeth Högdahl: *På andra sidan Trädgårdsgatan. Om Norr och Söder i förändringens Helsingborg*. Helsingborgs stad och Lunds universitet, Campus Helsingborg 2007. 122 s., ill. ISBN 91-85838-71-3.

Etnologen Elisabeth Högdahl, verksam vid institutionen för Service Management vid Campus Helsingborg, har på uppdrag av Helsingborgs kommun skrivit en bok som analyserar det historiska förhållandet att centrala Helsingborg är delat i ett Norr och ett Söder. I boken lämnas också ett antal ganska konkreta förslag på hur man inom den kommunala samhällsplaneringen ska förhålla sig till stadens rådande segregation och vilka befintliga strukturer som är värda att arbeta vidare med. På så sätt är boken både en klassisk etnologisk studie, som bygger på skriftliga och muntliga källor, och en diskuterande analys av vad *då* kan betyda för *nu* och *sen*.

Uppdelningen av Helsingborg i ett "finare" Norr och ett "sämre" och rörigare Söder har varit föremål för ändlösa utredningar under många år, och gemensamt för så gott som samtliga är att de södra stadsdelarna definieras som ett problem, genom fokusering på statisk över inkomster, utbildningsnivå, sjuklighet, begångna brott osv. Sällan eller aldrig har den solida homogeniteten i de norra stadsdelarna, bebodda av en välmående svensk medel- och överklass beskrivits som problematisk. Högdahl ringar in den segregerade stadens problematik genom att gå i ganska vida cirklar, både bokstavligt och begreppsmässigt, när hon analyserar orsakerna bakom de rådande klyftorna i dagens Helsingborg. Trädgårdsgatan i centrala staden är den barriär som symboliserar den delade staden, och är den fysiska plats som hennes studie utgår från. Sedan studerar hon både det välmående Tågaborg norr om stadskärnan, stadens östra delar med sina miljonprogramsområden och så de södra stadsdelarna. Högdahl menar att fokuseringen på uppdelningen Norr-Söder har gjort att Helsingborg saknar en klassisk stadskärna och ett av hennes förslag är att man ska sluta använda begreppen Norrcity och Södercity och istället benämna centrala staden Centrum rätt och slätt.

I klassikern *Svensk stad*, som publicerades 1952, gjorde en arbetsgrupp med konstvetare, etnologer och kulturgeografer under ledning av konsthistorikern Gregor Paulsson ett pionjärarbete när man på mångvetenskaplig bas tecknade den sammansatta bilden av den svenska urbanitetens framväxt. Ingen har sedan vågat sig på en uppföljning eller ett likartat projekt. Bokverket hade Helsingborg som ett av sina åskådningsexempel och vad som framfördes i *Svensk stad* har starkt påverkat bilden av orsak och verkan i Helsingborgs stadsutveckling. I princip alla som efter 1952 har skrivit något om Helsingborgs moderna utveckling har ganska okritiskt citerat detta litterära monument. Konstvetaren Henrik Widmark vågade sig i sin avhandling 2007 på att i en intressant analys problematisera vad *Svensk stad* ledde till för Helsingborg. Elisabeth Högdahl har valt att helt utelämnat *Svensk stad* bland sina referenser. Vid min läsning av hennes bok såg jag det först som en brist, nästan ett etiketsbrott. Men ett utelämnande av ett så betydelsefullt verk kan faktiskt leda till att nya synsätt på stadsutvecklingen kan etableras, eftersom ett användande av *Svensk stad* på ett sätt som inte bara är sedvanligt citerande kräver mycket utrymme och därmed tankemöda. Författaren har valt att via ett sammanfattande historiskt avsnitt gå rakt på dagens situation för att därefter reflektera över de storvulna stadsbyggnadsprojekt som skisseras för Södra hamnen väster om det nuvarande Söder. Här finns kommunala ambitionen att skapa en modern, vattennära stadsdel som ska locka nya invånare och på så sätt "lyfta" det befintliga Söder. I boken talar Högdahl direkt till samhällsplanerarna i Helsingborgs stad när hon framhåller vikten av att bibehålla och utveckla redan existerande småföretagande i äldre industriområden, som enligt henne skulle vara värdefulla inslag även efter en förädling med nya hus.

Högdahls text är genomgående optimistisk i tonen och präglas av en mängd idéer och förslag, riktade i första hand till Helsingborgs kommun, men mycket läsvärda för alla som hanterar samhällsplanering, oavsett ort. Idérikedomen och initiativkraften i texten är ett gott exempel på en etnologi som inte nöjer sig med

att betrakta och analysera befintliga förhållanden, utan även vill påverka och göra skillnad. Det gör läsningen av boken mycket nöjsam och ger mersmak.

Boken innehåller foton tagna av författaren. De illustrerar och framhäver textens budskap. Bilderna kompletteras med tydliga kartor, vilket underlättar läsningen både för den som är välbekant med Helsingborgs geografi och för den som inte känner staden.

På andra sidan *Trädgårdsgatan* är den andra boken som ges ut i samarbete mellan Helsingborgs kommun och Campus Helsingborg, som är en filial till Lunds universitet. Denna form av samverkan mellan kommunen och akademien framstår som föredömlig och fler böcker lär vara i antågande. Förhoppningsvis utnyttjar fler nyblivna högskoleorter sin närhet till forskning på samma sätt som man har gjort i Helsingborg.

Karin Gustavsson, Malmö

Tomas Anagrius: *Keramik från Kvidinge*.
Tomas Anagrius, Kvidinge 2007. 193 s., ill.
ISBN 978-91-633-0078-3.

På landet serverar vi någon gång varje sommar skånsk äggkakaka med bacon och lingon. Från stekpannan glider rätten ner på ett kantstött gammalt keramikfat. Först nu har fatet hittat sitt ursprung. Märkningen på baksidan är: ”Hallsten, V:a Sönnarslöv, 1942”. Om Hallsten och ett 40-tal andra krukmakare berättar Tomas Anagrius i sin grundliga bok med titeln *Keramik från Kvidinge*.

Tomas Anagrius är Stockholmsfödd, men Kvidingebo sedan 40 år tillbaka och det egna konstnärskapet i keramik har följt flera linjer genom åren, men en går i den traditionella fåran för Kvidingebygdens tillverkning av lerkärl och -fat.

Kärleken till hantverket och dess lokala särart och intresset för bygdens ”keramikare” ligger till grund för den bok han skrivit efter inventering av tillgängligt bild- och arkivmaterial från två sekler. Hans känsla för produkterna, även de trasiga men sinnrikt lagade, möter läsaren i ord och bild på varje sida.

Anagrius beskriver inledningsvis förutsättningarna för krukmakeriets start i Kvidinge omkring 1800. De första krukmakarna kom från Ängelholm, som var den främsta krukmakeristaden i Skåne. I Kvidinge liksom i Ängelholm fanns det vid Rönne å den speciella lera som behövs för att dreja lerkärl. Att skrålagarna mjukades upp

vid denna tid möjliggjorde hantverk utanför städerna.

Han lotsar därefter läsaren igenom hela proceduren med lerkärlstillverkningen och beskriver först glaciallerans och blålerans fysikaliska egenskaper, berättar därefter om lertäkterna och det styva arbetet med att få upp leran, sedan om de olika slags alster som blev typiska för Kvidingetrakten: drejade lerkärl, -fat och prydnadsföremål samt maskintillverkade blomkrukor. Bara en initierad författare som Anagrius kan ge den fulla bilden av tillverkningsprocessen: lerberedning, drejning, dekorerad, glasering och bränning. Läsaren får vänja sig vid specialtermer som engobe, hornmålning etc. På hela 90 sidor får man därefter stifta bekantskap med personerna bakom alstren, krukmakarna. För varje verkstad, inalles 18, beskrivs de där verksamma krukmakarna i kronologisk ordning. Läsningen är upprepande och inte alltid njutbar, men materialet kompletteras och lyfts upp av citat från rådsturätt, boupteckningar samt enstaka intervjuer och uppteckningar. Personbeskrivningen levandegörs av bilder på hantverkaren och hans familj samt av foton från verkstäder och på produkter signerade eller tillskrivna hantverkaren. Endast i undantagsfall drevs verkstäder av kvinnor, ofta änkor, och då tillsammans med en gesäll.

Författaren lyckas få fram människorna bakom alstren och spegla deras ekonomiska framgångar, men också sviktande hälsa, oro för misslyckade bränningar och slutligen den konjunktursvacka omkring sekelskiftet 1900, som krävde nya tag och ledde till en mekanisering av tillverkningen av blomkrukor. Den blev en tid Kvidingebygdens stordrift i lerkärlsproduktion fram till plastblomkrukans tid.

Sista kapitlet handlar om de tre nutida keramikere som arbetar i Kvidinge och deras konst. Författaren är en av dem. Bildmaterialet i detta avsnitt är betagande.

Som bilagor följer: Otryckta källor, litteraturförteckning, lista över krukmakarna och deras produktionstid vid olika verkstäder, stämplor och signaturer samt enstaka dokument i avskrift.

Boken *Keramik från Kvidinge* är ett välkommet tillskott till floran av litteratur om nordvästskånsk keramik. Det var hög tid att berätta om tillverkningen av de typiska hornmålningsdekorerade bruksföremålen från denna trakt och spegla en 200-årig krukmakeritradition mot dagens levande lokala keramikkonst. Allt är inte Höganäskeramik!

Birgitta Castor, Lund